

VẤN ĐỀ XÂY DỰNG CON NGƯỜI TRONG DI CHỨC HỒ CHÍ MINH**ThS. Ngô Thị Huyền¹****TÓM TẮT**

Chủ tịch Hồ Chí Minh - vị lãnh tụ thiên tài của dân tộc Việt Nam đã cống hiến trọn cuộc đời của mình cho sự nghiệp giải phóng dân tộc Việt Nam. Trước khi đi xa, Người đã để lại bản Di chúc thiêng liêng, chứa đựng muôn vàn tình yêu thương của Người đối với toàn thể đồng bào dân tộc. Một trong những di sản mà Người để lại trong “Di chúc” là tư tưởng về xây dựng con người.

Trong bài viết này, tác giả phân tích tư tưởng Hồ Chí Minh về con người, về giáo dục và xây dựng con người, đồng thời chỉ ra sự vận dụng của Đảng trong công tác xây dựng và phát triển nguồn nhân lực.

Từ khóa: Con người, Di chúc, xây dựng con người, Hồ Chí Minh

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về con người trong Di chúc

Quan tâm chăm sóc và giáo dục con người là công việc mà suốt cuộc đời mình, Hồ Chí Minh đã làm không biết mệt mỏi, không một phút lơ là. Cho đến cuối cuộc đời, khi sắp phải đi xa, vấn đề mà Người quan tâm lo lắng nhất được thể hiện trong *Di chúc* vẫn là “công việc đối với con người”.

Đọc *Di chúc* của Người, ta càng thấm thía hơn nỗi lo canh cánh về những “công việc đối với con người” mà Người hằng ôm ấp và nhắc nhở chúng ta. Người dành một đoạn dài để viết về công việc chăm sóc đời sống của các tầng lớp nhân dân. Cùng với việc chính đôn Đảng, Người cho rằng, “công việc đối với con người” là việc quan trọng và cần phải làm ngay. Cả hai vấn đề này trong *Di chúc* được sửa chữa, gạch xóa khá nhiều, mặc dù chỉ “viết thêm mấy điểm không đi sâu vào chi tiết” [1, tr.503]. Phải cân nhắc kỹ càng như thế bởi “đó là một công việc cực kỳ

to lớn, phức tạp và khó khăn”. Người căn dặn công việc cho cả nước rất tỉ mỉ và căn cơ, rằng: “Đầu tiên là công việc đối với con người” [1, tr.503].

Mặc dù trong *Di chúc*, Hồ Chí Minh nhấn mạnh hai chữ “con người” nhưng đó không phải là những con người cao siêu như các trào lưu triết học bàn tới mà là những con người hiện thực, cụ thể và rất đời thường. Đó là những người đã dùng cảm hy sinh một phần xương máu của mình, các liệt sĩ, cha mẹ, vợ con (của các chiến sĩ thương binh, liệt sĩ), những chiến sĩ trẻ tuổi trong các lực lượng vũ trang nhân dân và thanh niên xung phong, những phụ nữ đảm đang, là đồng bào ta, nhất là đồng bào nông dân và cả những nạn nhân của chế độ cũ”.

2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, xây dựng con người

Là một vị lãnh tụ, nhưng cũng là người cha già của dân tộc, Người luôn quan tâm tới mọi tầng lớp nhân dân. Những dòng *Di chúc* trên chứa đựng tình thương vô bờ của Người đối với

¹Trường Đại học KHXH & NV TP. Hồ Chí Minh

toàn thể dân tộc. Chỉ có xuất phát từ tình thương bao la, tư tưởng nhân văn sâu sắc mới có được những trăn trở, lo toan, những việc làm mang tính thiết thực như thế. Mong muốn của Hồ Chí Minh bao giờ cũng rất cụ thể và thiết thực, đó là làm sao cho mọi người có nơi ăn, chốn ở yên ổn và không bị đói, rét. Những điều tưởng như rất đời thường nhưng thực ra đang là vấn đề bức thiết không dễ gì giải quyết được trong một sớm, một chiều mà đòi hỏi phải có thời gian và sự quyết tâm cao độ. Cách hiểu về con người của Hồ Chí Minh vừa chu toàn lại vừa bao dung, đầy tình thương và ân nghĩa nhưng không sa vào thực dụng.

Con người với tư cách là chủ thể của lịch sử không thể chịu đựng mãi sự đói nghèo, dốt nát, mà phải được chăm sóc và giáo dục. Người từng nhắc nhở rằng, nếu nước nhà được độc lập mà nhân dân không được tự do thì độc lập phỏng có ích gì? Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu. Vì vậy ngay sau khi giành được độc lập, Người đã chủ trương “diệt giặc dốt” song song với việc “diệt giặc đói” và “giặc ngoại xâm”. Phải coi trọng công tác giáo dục. Giáo dục con người lòng yêu nước, tinh thần cách mạng chưa đủ, mà phải giáo dục họ lòng yêu lao động, phải tạo điều kiện cho họ được học hành, ai cũng có “công việc làm ăn thích hợp” và ngày càng nâng cao hiểu biết về kỹ thuật, chuyên môn để dần dần có thể tự lực cánh sinh. Đây chính là nhiệm vụ trọng tâm, có ý nghĩa chiến lược lâu dài mà Đảng và chính phủ cần phải thực hiện. Đồng

thời, nó cũng chính là mục tiêu, điều kiện quyết định sự thắng lợi của công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta, bởi muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết phải có những con người xã hội chủ nghĩa.

Quan tâm tới con người trong tư tưởng Hồ Chí Minh cũng có nghĩa là phải giáo dục, bồi dưỡng con người. Trong mỗi con người, ai cũng có phần thiện và phần ác, cái tốt và cái xấu, nó không phải là yếu tố bẩm sinh mà phần lớn là do hoàn cảnh và giáo dục. Vì vậy phải giáo dục họ sao cho phần tốt trong mỗi con người tăng lên và phần xấu mất dần đi. Cách mạng là phải có kế thừa, đổi mới. Đây là “một việc làm rất quan trọng và rất cần thiết” [1, tr.498], vì lợi ích dài lâu của quốc gia, vì vậy phải bồi dưỡng các thế hệ cách mạng cho đời sau. Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau, theo Người, trước hết là bồi dưỡng thế hệ trẻ, bởi họ mới là lực lượng chủ yếu và đủ sức làm nên sự nghiệp lớn là giải phóng dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà, là những người “tiếp sức cho cách mạng”, cho thế hệ đi trước một cách xứng đáng. Xây dựng thế hệ cách mạng này không thể tiến hành một cách nóng vội, tự phát, mà phải được giáo dục một cách có kế hoạch và khoa học. Lời căn dặn và cũng là trách nhiệm mà người giao cho Đảng là “cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên” [1, tr.510]. Để đào tạo được

những người thừa kế cách mạng như vậy, cần quán triệt phương châm “học đi đôi với hành”, “lý luận gắn liền với thực tiễn”. Lấy gương người tốt, việc tốt hàng ngày để giáo dục lẫn nhau là cách tốt nhất để xây dựng những con người mới. Cán bộ, đảng viên phải là người đi trước, làm gương cho nhân dân.

Không ngừng nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho nhân dân là sự nghiệp mà Hồ Chí Minh hằng theo đuổi. Lúc còn sống, dù bận trăm công ngàn việc, Người vẫn dành nhiều thời gian và sức lực để đi thăm tình hình sản xuất, ăn ở và làm việc của đồng bào. Người vui với niềm vui chung của dân và cùng đau nỗi đau chung của dân. Chăm lo cho con người không phải bằng lời nói mà phải bằng hành động cụ thể, với những tầng lớp cụ thể trong xã hội, đó là các chiến sĩ trong các lực lượng vũ trang, là chị em phụ nữ, hay cả những nạn nhân của chế độ cũ. Những đối tượng khác nhau thì đảng phải có chính sách khác nhau, cụ thể để giúp đỡ họ. Người nhắc nhở chính quyền các cấp, các ngành phải chăm lo chu đáo cho nhân dân, củng cố sức dân, làm cho họ được tự do phát triển hết năng lực của mình để góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng chung của dân tộc. Vì vậy trong *Di chúc*, Người căn dặn rằng, Đảng “cần phải có kế hoạch thật tốt để phát triển kinh tế và văn hóa, nhằm không ngừng nâng cao đời sống nhân dân”. Đảng và chính quyền phải có chính sách đúng đắn thể hiện được một cách hài hòa giữa nghĩa

vụ và quyền lợi của mỗi công dân. Làm sao cho mỗi con người trong xã hội nhận thức được vai trò và trách nhiệm của mình đối với xã hội, đối với đất nước. Công việc đó, theo Người là “rất to lớn, nặng nề và phức tạp, mà cũng là rất vẻ vang. Đây là một cuộc chiến đấu chống lại những gì đã cũ kỹ, hư hỏng để tạo ra những cái mới mẻ, tốt tươi” [1, tr.505]. Vì thế để giành lấy thắng lợi trong cuộc chiến đấu không lồ này, cần phải động viên toàn dân, tổ chức và giáo dục toàn dân, dựa vào lực lượng vĩ đại của toàn dân.

Chính phủ là công bộc của dân. Dân đói, dân rét là Đảng và chính phủ có lỗi. Vì vậy mỗi đảng viên phải đặt lợi ích nhân dân, tổ quốc lên trên hết, phải cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư. Ngay cả khi nói về việc riêng, Người cũng chỉ lo đến tình cảm của hàng chục triệu nhân dân đang sống, đang chiến đấu trên khắp mọi miền của Tổ quốc. Thật cảm động khi Người muốn tiết kiệm cho dân từng chút đất làm mả, tránh lãng phí thời gian và tiền bạc của nhân dân. Người còn dặn trồng nhiều cây cho mát, và làm nhà cho người tới viếng mộ có chỗ nghỉ ngơi, rồi dành một ít tro xương cho nhân dân miền Nam – thành đồng Tổ quốc... Cái cần, kiệm thanh tao ấy, cái chu đáo và quên mình ấy của Người chính là minh chứng hùng hồn cho tư tưởng vì dân, vì nước.

Tư tưởng về con người của Hồ Chí Minh đã bao hàm những nội dung trong quan điểm phát triển con người của Tổ chức phát triển Liên hợp quốc

(UNDP) ngày nay. Ba lĩnh vực chính được UNDP cho là quan trọng đối với phát triển con người đã được Hồ Chí Minh khẳng định trong suốt sự nghiệp đấu tranh giành độc lập dân tộc. Đó là, độc lập dân tộc phải gắn với tự do, hạnh phúc cho con người về mọi mặt như: ăn, mặc, ở, học tập, làm việc, diệt giặc đói, giặc dốt, giặc ngoại xâm,... Tư tưởng của Hồ Chí Minh luôn hướng đến mục tiêu vì con người, cho con người và đặt con người lên trên hết. Những tư tưởng về con người mà Chủ tịch Hồ Chí Minh để lại là tài sản vô giá trong lịch sử tư tưởng Việt Nam.

3. Sự vận dụng tư tưởng về con người trong “Di chúc” của Hồ Chí Minh vào việc xây dựng con người Việt Nam của Đảng ta

Đặt con người ở trung tâm của quá trình phát triển là tư tưởng đã có trong truyền thống của Việt Nam, của Chủ tịch Hồ Chí Minh và cũng là tư tưởng của Đảng và Nhà nước ta. Trong mỗi giai đoạn lịch sử, tư tưởng vì con người được thể hiện một cách khác nhau.

Qua các văn kiện, các chiến lược, chính sách phát triển của Đảng và Nhà nước từ năm 1986 đến nay có thể thấy tư tưởng về phát xây dựng con người Việt Nam của Đảng và Nhà nước ta được thể hiện ở một số điểm chính sau:

Thứ nhất, con người luôn được đặt vào vị trí trung tâm của quá trình phát triển kinh tế - xã hội và mục tiêu của phát triển kinh tế - xã hội luôn là vì con người; con người vừa là mục tiêu vừa là động lực của quá trình phát triển

và cũng là chủ thể của quá trình phát triển;

Thứ hai, đảm bảo quyền con người, mọi người đều có quyền bình đẳng như nhau trong quá trình phát triển, không có bất kỳ sự kỳ thị, phân biệt nào về dân tộc, tôn giáo, văn hóa, nơi sống, trình độ, giới tính,...

Thứ ba, xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện với những đức tính cụ thể phù hợp với từng giai đoạn phát triển đất nước và gắn liền với nâng cao điều kiện sống cho con người, vì vậy các vấn đề về phát triển kinh tế, giáo dục - đào tạo, đời sống văn hóa, chăm sóc sức khỏe và bảo vệ môi trường đều được chú trọng...

Thực tiễn 30 năm qua cho thấy những tư tưởng đó đã được triển khai tích cực, quyết liệt, với ý thức và quyết tâm chính trị cao. Ba mươi năm đổi mới là quá trình xây dựng và không ngừng hoàn thiện thể chế dân chủ nhằm đảm bảo các quyền cơ bản và sự phát triển toàn diện của người dân với nhiều bài học kinh nghiệm quý báu. Luôn tôn trọng và bảo vệ quyền con người là nhiệm vụ và mục tiêu của mọi chính sách, giải pháp, mọi đạo luật của nước ta. Trong thực tiễn, việc gắn quyền con người với lợi ích quốc gia, lợi ích dân tộc, bảo vệ mọi quyền và lợi ích của người dân vì sự phát triển của chính người dân là mục tiêu cao cả của Đảng và Nhà nước.

Các quan điểm về xây dựng con người trong các nghị quyết của Trung ương Đảng là rất đầy đủ, toàn diện, bao quát, khoa học và phù hợp với điều kiện

Việt Nam; các đặc tính, mục tiêu, nhiệm vụ xây dựng con người Việt Nam như đã được nêu trong các Nghị quyết là những đặc tính chung, bao quát cho cả thời kỳ lịch sử tương đối lâu dài và cũng không thể phủ nhận tính đúng

đắn, khoa học và thực tiễn của chúng. Các tư tưởng, quan điểm về xây dựng con người đó vẫn cần được kế thừa và tiếp tục là những nội dung, định hướng xây dựng con người Việt Nam trong giai đoạn hiện nay và sắp tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hồ Chí Minh (2000), *Hồ Chí Minh, Toàn tập, tập 12*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội

HUMAN BEINGS DEVELOPMENT IN PRESIDENT HO CHI MINH'S *TESTAMENT*

ABSTRACT

Ho Chi Minh – the genius leader of Vietnam has devoted his whole life to liberating Vietnam. Before passing away, he left a spiritual Testament containing his boundless love for Vietnamese. One of the legacies that he left in his testament is the set of his thoughts about developing human beings.

In this article, the author would like to analyze the Ho Chi Minh's thoughts about human beings, educating and developing human beings, as well as point out the Communist Party of Vietnam's application in the formulation and development of human resources

Keywords: *Human beings, testament, developing human beings, Ho Chi Minh*